

REPLIK Satsa på rätt saker

PER KÅGESON

Marian Radetzki och Nils Lundgren (2009) har med sin artikel ”En grön fatwa har utfärdats” i *Ekonomisk Debatt* utlöst en infekterad diskussion om klimatpolitikens relevans. Jag skrev första gången om problemet i en bok publicerad 1973 men känner fortfarande stor respekt för ämnets komplexitet. När IPCC i sin fjärde rapport garderar sig genom att använda uttrycken ”en stor del” (om klimatgasernas bidrag) och ”mycket sannolikt” ger de uttryck för samma osäkerhet även om den minskat påtagligt över tid.

Radetzki och Lundgren förefaller inte helt avfärda möjligheten att den uppmätta temperaturökningen till stor del är en följd av antropogena utsläpp av växthusgaser, men de menar att effekten av ökad CO₂-halt avtar logaritmiskt och att vi därför inte behöver bekymra

oss om den fortsatta ökningen av jordens medeltemperatur. De håller dessutom dörren öppen för att förändringen skulle kunna förklaras av någonting annat än ökande utsläpp av växthusgaser, dock utan att redovisa någon alternativ förklaringsgrund. Och häri ligger en del av problemet med skeptikernas invändningar mot den dominerande teorin om växthusgasernas betydelse.

Om det skulle råka vara så att någon för oss okänd företeelse kan förklara merparten av den faktiskt uppmätta temperaturförändringen och detta fenomen råkat inträffa nu (snarare än för 1 000 eller 10 000 år sedan) är det statistiskt precis lika sannolikt att någon okänd företeelse påverkar medeltemperaturen just nu, fast i motsatt riktning. Om så skulle vara fallet maskerar detta okända fenomen en del av den underliggande trenden mot global uppvärmning. Men ingen, allra minst Radetzki och Lundgren, skulle acceptera en hypotes om en oförklarlig händelse som dämpar den pågående temperaturhöjningen. Samma krav på bevis måste ställas på utsagor om att nå-

Per Kågeson är fil dr i miljö- och energisystemanalys. Han driver konsult- och forskningsföretaget Nature Associates med inriktning på styrmedel och kostnadseffektivitet vid val av åtgärder som reducerar transportsektorns miljöpåverkan.
kageson@comhem.se

gonting annat än växthusgaserna ligger bakom trenden mot en varmare värld.

Så till frågan om det är värt att söka bromsa temperaturökningen. Värdet av att åstadkomma en inbromsning är beroende av vad som skulle ske med ekosystemen och livsmedelsproduktionen i olika delar av världen om vi inte anstränger oss. Den saken är dessvärre svårare att bedöma än sambandet mellan växthusgaser och temperaturförändring, bl a därför att höjningen av temperaturen sannolikt kommer att vara ojämnt fördelad över jorden. Men det går absolut inte att utesluta att en del redan torra områden kommer att drabbas av svår och kronisk missväxt. Tydligt är också att en krympning av Himalayas glaciärer kommer att påverka jordbruket i delar av Indien och Kina.

Radetzki och Lundgren bortser dessutom från att ökande utsläpp inte bara påverkar temperaturen. Cirka 30 procent av koldioxiden beräknas absorberas av haven, som innehåller många gånger mer kol än atmosfären och de terrestra ekosystemen. Det nuvarande nettoupptaget är så stort att det på sikt riskerar att påtagligt sänka havsvattnets pH-halt. En mindre sänkning har redan registrerats. Om processen får fortsätta befarar marinbiologer och oceanografer att det försurade vattnet kan påverka livsförutsättningarna för många arter av skaldjur och fiskar. Här ser vi således ytterligare ett hot mot livsmedelsförsörjningen. Haven står för en betydande del av mänsklighetens behov av proteiner.¹

Ställda inför allvarliga men svårbedömda risker brukar försiktiga människor vilja försäkra sig. Även om vi inte i dag med fullständig säkerhet kan veta hur allvarligt hotet är förefaller det rimligt att reducera risken genom att åtminstone genomföra de billigaste åtgärderna. Vad Radetzki och Lundgren förefaller bortse från är att de ofta långa

ledtiderna inverkar på våra möjligheter att framgångsrikt vidta åtgärder. Det tar t ex 15–30 år att byta en fordonspark eller fartygsflotta och inom stadsplanering och boende kan leddiderna vara ännu längre. Att tappa några årtionden bara därför att man inte känner sig helt säker på att det lönar sig att vidta åtgärder kan få förödande konsekvenser för möjligheterna att åstadkomma en inbromsning. Forskning och demonstrationsprojekt kräver också tid.

Det förvånar att Radetzki och Lundgren inte ser potentialen hos de billiga åtgärderna och heller inte uppmärksammar att en del av dem har positiva sideeffekter som också bör tas med på nyttosidan av en kostnadsnyttoanalys. Exempel på det senare är att effektivare energianvändning inte bara reducerar utsläppen av CO₂ utan samtidigt reducerar emissioner av partiklar, kväveoxider och svavel. De antropogena utsläppen av kvicksilver domineras av förbränning av kol i kraftverk, för att ta ett annat exempel.

Samtidigt är det oroande att klimatpolitiken till stor del är ineffektiv och att politikerna inriktar sig på fel saker. Den svenska satsningen på etanol i bränsleslukande bilar är ett exempel på åtgärder som kostar extremt mycket per ton CO₂, politikernas kärlek till höghastighetståg ett annat.

Jag ser positivt på Radetzkis och Lundgrens försök att som icke-expert analysera klimatfrågan även om deras urval är påtagligt selektivt. Dock tror jag att deras insats skulle bli både mer framgångsrik och uppskattad om de som ekonomer ville fokusera på den bristande ekonomiska effektiviteten hos klimatpolitiken.

REFERENSER

Radetzki, M och N Lundgren (2009), "En grön fatwa har utfärdats", *Ekonomisk Debatt*, årg 37, nr 5, s 57–65.

¹ Se www.ocean-acidification.net för Monacodeklarationen och vetenskapliga referenser.